

SANASTO RY
Annankatu 29 A 25
00100 Helsinki
Puh. (09) 5629 3310

LAUSUNTO

12.8.2011

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
PL 29
00023 Valtioneuvosto

ASIA: Komission julkaisema ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi orpojen teosten tietyistä sallituista käytöistä COM (2011)289 final.

Sanasto ry kiittää mahdollisuudesta lausua komission julkaisemasta ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi orpojen teosten tietyistä sallituista käytöistä. Sanasto ry on valtakunnallinen kirjailijoiden ja kääntäjien tekijänoikeuksia hallinnoiva tekijänoikeusjärjestö. Sanasto valvoo, yhdessä jäsenjärjestöjensä kanssa, kirjallisuuden alan tekijöiden oikeuksia ja etuja. Sanaston jäsenjärjestöjä ovat Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen tietokirjailijat ry, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry ja Finlands svenska författareförening rf. Sanaston jäsenjärjestöt yhtyvät oheiseen lausuntoon. Osa jäsenjärjestöistä saattaa silti toimittaa myös oman lausunnon asiassa.

Lausunnossamme tuomme esiin kirjallisuuden kannalta tärkeät seikat ensin yleisellä tasolla ja jäljempänä kommentoimme direktiiviehdotusta myös yksityiskohtaisemmin:

Direktiiviehdotuksella pyritään mahdollistamaan erityisesti arkistojen, kirjastojen ja museoiden kokoelmissa olevien orpojen teosten käyttämisen laitosten rajat ylittävissä verkkopalveluissa. Orvoilla teoksilla direktiiviehdotuksessa tarkoitetaan sekä niitä teoksia, joiden tekijöitä ei tunneta että niitä, joiden tekijöitä ei voida tavoittaa.

Lähtökohtaisesti kannatamme mahdollistavaa lainsäädäntöä, jolla erilaisten teosten tekijät ja käyttäjät löytävät toisensa sekä teokset saadaan parhaalla mahdollisella tavalla hyödyntämään yhteiskuntaa laajemminkin. Haluamme kuitenkin muistuttaa, että teosten tekijöillä tulee olla oikeus kohtuulliseen korvaukseen tällaisesta teosten käytöstä. Lisäksi on huomattava, että Suomessa (kuten myös muissa Pohjoismaissa) on jo hyvin toimiva sopimuslissensijärjestelmä, jonka avulla myös direktiiviehdotuksen yhteydessä kuvattu teosten käyttö on mahdollista lisensoida. Sanasto on jättänyt ns. kirjasto, arkisto ja museo -sektorilla opetus- ja kulttuuriministeriölle hakemuksen, jonka tullessa hyväksytyksi Sanasto hallinnoisi aluetta kirjallisuuden tekijöiden osalta.

Mielestämme direktiiviehdotus ei ota riittävästi huomioon tekijän mahdollisuutta korvaukseen. Oikeus tulisi kirjata jo EU-tasoiseen sääntelyyn, eikä jättää ainoastaan kansallisen

voimaansaattamisen varaan. Jos jokin teos julistetaan orvoksi, on myöhemmin löytyneellä tekijällä oltava oikeus korvaukseen teoksen hyödyntämisestä. Erityisen tärkeää on selkeä sääntely sellaisissa tapauksissa, joissa orpoteoslainsäädännöllä mahdollistetaan taloudellinen hyötyminen teosten avulla.

Direktiiviehdotuksen 7 artiklan perusteella jäsenvaltio voi laajentaa orpojen teosten käyttömahdollisuuksia myös muihin käyttötapoihin, kuin mihin direktiiviehdotuksen 6(2) artiklan sisältämä rajausta antaisi mahdollisuuden. Miten eri jäsenvaltioiden eri oikeudenhaltijoiden yhdenvertainen kohtelu ja oikeuksien toteutuminen voidaan varmistaa, jos jäsenvaltiot implementoivat orpoteosdirektiivin eri tavoilla? Suomessa orvoksi julistettu teos voi saada direktiivin nojalla täysin erilaiset käyttömahdollisuudet kuin esimerkiksi Italiassa, joka on saattanut sallia teoksia käytettävän myös kaupallisiin tarkoituksiin.

Direktiiviehdotuksen 7 artiklan alakohdissa 1-5 luetellut toimenpidevaatimukset eivät estä tämän ongelman syntymistä.

Suomen ja muiden Pohjoismaiden kannalta on lisäksi epäselvää ehdotuksen johdantokappale 20 vaikutus uusien mahdollisten sopimuslisenssien säätämiseen kansallisella tasolla. Direktiiviehdotus vaikuttaa olevan keskittynyt pääasiassa eurooppalaisen digitaalisen kirjaston European mahdollistamiseen, eikä valmistelussa ole riittävästi tarkasteltu vaikutuksia sopimuslisenssien toimintaan.

Mielestämme Suomen ei tule kannattaa komission julkaisemaa direktiiviehdotusta esitetyssä muodossaan.

Helsingissä 12. päivänä elokuuta 2011

Paavo Ahonen
Puheenjohtaja

Anne Salomaa
Toiminnanjohtaja